

Notater fra en rejse i Grønland

Om at have sjælen med sig på en anderledes rejse

Af Lise Roos

Alle fotos fra forfatterens rejsebilleder

I forbindelse med forarbejdet til en film om grønlænderne i Danmark, rejste jeg i efteråret 1988 til Grønland sammen med en medarbejder. Vi sejlede langs vestkysten fra Qaqortoq/Julianehåb til Nuuk/Godthåb og videre til Ilullisat/Jakobshavn, og sluttede med at flyve til Uummannaq i Nord. Hvert sted med ca. en uges ophold.

Det kan selvfølgelig lyde lidt pudsigt, at man rejser til Grønland for at forberede en film om de grønlændere, der bor her i Danmark! For mig var det en nødvendighed at opleve landet, dets klima, geografi, forskellene i levevis, sociale og kulturelle traditioner osv., for blot at kunne fatte en lille smule af de tanker og følelser, de mennesker har ved at bo i ens eget land.

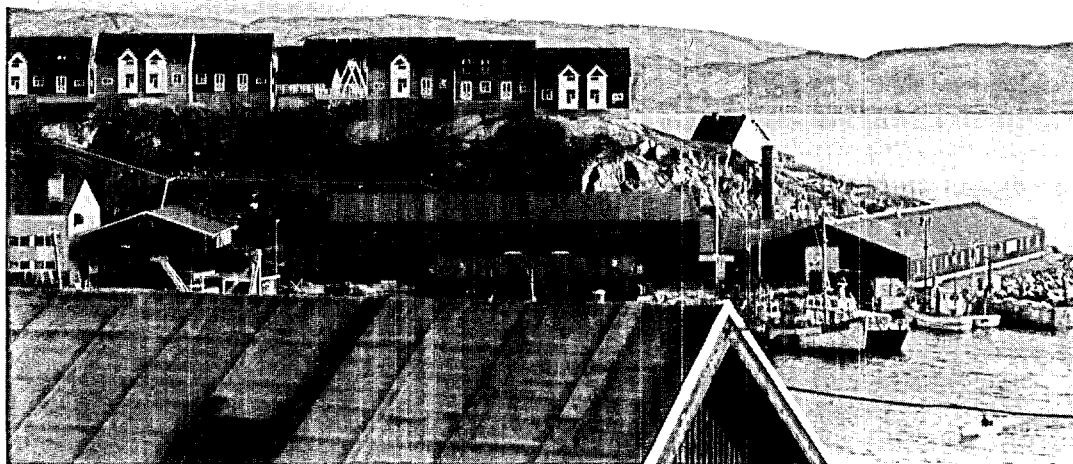
Mange var forestillingerne om det Grønland, vi skulle besøge, fodret som man er blevet gennem tiden temmelig kraftigt med det eksotiske Grønland, det Grønland, der har været målet for de store opdagelses- og eventyrrejsendes lyster. Såvel på film, som gennem diverse bøger, beskrivelser, dagbogsnotater osv.

Et helt bundt af nethindebilleder befandt sig inde i mit hovede, af bræer, der kælver med tordnende brag, den stolte fanger i sin kajak, eller fygende hen over isen med sit slædehundeforspand, kvinderne, der tog sig af at istandgøre fangsten; isfjeldene i al deres magt og vælde, disse kæmpemæssige områder af ubeboethed; de små bygder, iglooeer, isbjørne, kaffemikker, vejrbitte og karakteristiske grinende grønlændere, eskimofjæs, i deres anorakker og skindtøj ...

Altsammen meget langt væk fra vores danske verden og dog så utrolig fastlåst i vores bevidsthed, på samme måde som de fleste andre ur-folk og etniske racer er det fra hele verden. Indianere, negre, kinesere osv. osv. For ikke at tale om alle de billeder og forestillinger de store opdagelsesfarende personer, Knud Rasmussen, Peter Freuchen, Brønlund, Peary og alle de andre, har bidraget med.

Det skulle i sandhed blive spændende at opleve et nutidigt Grønland, et nutidigt samfund, med sine egne øjne og ører og øvrige sanser.

Fra København fløj vi fire timer i tid

Havnen i Qaqortoq/Julianehåb og et nybygget rækkehuskvarter.

til Narsarsuaq, og derfra med helikopter til Qaqortoq/Julianehåb. Og landede fire timer bagud i tidsregningen. Der var fin sigtbarhed hele vejen, hvilket vi især fik fornøjelse af under helikopterturen frem til målet.

Langt under os og dog så tæt på, dette mægtige land, iklædt en fysisk dimension, som vanskeligt lader sig indfange med det blotte øje, for ikke at tale om den afglans af totaloplevelsen en flad celluloidstrimmel er i stand til at byde på.

Så langt øjet ivrigt rækker rundt ud af helikopterens vindue, fornemmelsen af at befinde sig i uendelighedens univers. Ved første øjekast er den grønlandske natur forunderlig ensartet, i hvert fald set fra luften. De hvide isfjelde med det lysende turkise petroleumsfarvede underparti, som koldt driver rundt i det grønsorte hav, de gråbrune store fjelde, bag det ene det næste, dybe dale, store kløfter, granit og stejle partier lodret

ned i vandet. Men jo mere man stirrer, jo flere nuancer fremkommer der. Farverne skifter, forskelligartede bevoksninger udsender et sart grå, brun, rødt, grønt farvespil. Fjeldenes mange aflejringer tegner sig, sorte striber i den glitrende røde granit. Isfjelde og -skosser antager former, på én gang virkelige og alligevel som udslag af et fatamorgana – et sært fantasiens fé-landskab.

Så mærkeligt, tænker man, mens maskinen bevæger sig henover det store land, at der findes mennesker, som i århundreder har været i stand til at leve og overleve i denne mærkværdigt menneskefjendske natur. Mennesker, der med en utrolig udholdenhed har kunnet slå sig ned her, ikke fordi de har overvundet naturens og klimaets voldsomme og uforudsigelige kræfter, men fordi de med enestående energi og opfindsomhed, har lært sig at leve i pagt med disse omstændigheder. Man kan ikke lade være med at blive imponeret over

den tålmodighet, dette samliv må have påført menneskene i det grønlandske landskab.

Det blev en reise af de uforglemmelige. En sindelagsreise i et land, så stort og uhandtérligt, og dog så nært og tæt forbundet, dér hvor livet udspiller sin daglige dyst i pagt med og mod naturen. En reise i min indre danske kolonivirksomhed, og et møde med et særpræget folk, hvor mange lever i en dyb splittelse mellem den stolthed, der følger med at kunne håndtere så barske livsomstændigheder, og den følelse af ja, hvad? Mindreværdighet! Overfor de danske missionærer med deres selvfølgelige, og i nogen grad velmenende absolutte dominans på stort set alle de viktigste områder i deres samfund! Jeg ved naturligvis, at den er på tilbaketog efter Hjemmestyrets indførelse i 1979, men så enkelt går det som bekendt ikke, at man med et knips kan fjerne et 250-årigt kolonibestyreri. Hvilket turde være bekendt fra mange andre steder på denne jordklode! Ophævelse af negerslaveriet, indianernes endeligt, undermineret af en civilisation, som enten i missionens ædle navn, eller kapitalens ligeså uskønne ditto, ikke har keret sig om disse folkeslags menneskeværdighet, deres ret til at leve, som de havde gjort det igennem århundreder, måske tusinder osv. osv. Således også i Grønland, hvor nødt man end som dansker vil erkende det faktum.

Et af de bedste udsagn, jeg kender herom, findes i en bog fra 1975 »Grønlandsk pladask i kulturkløften«, skrevet af en norsk kvinne, Signe Holst, om hvordan hun oplevede landet, som ud-

stationeret med sin danske mand i Sisi-miut/Holsteinsborg:

»Det ville være urettferdig å karakterisere Danmarks nyere grønlandspolitikk som rasisme eller imperialistisk undertrykkelse. Det har været de gode viljers og de ansvarlige embedsmenns politikk. De har lojalt forsøkt å gjennomføre den politikken danske myndigheter drømte om skulle bli et mønster for resten af verden. – Et skoleeksempel på hvordan en demokratisk stat gjør gammel urett god igjen overfor et tidligere koloniområde. Danskerne har tatt denne oppgaven alvorlig, og politisk bevisste grønlændere kan snarere bebreide danskerne at de har vært for lite tradisjonelt kolonialistiske, fordi danskernes velvilje ikke uttrykker en klar holdning som grønlændere kan definere seg selv på bakgrunn af eller ta kampen opp mot.

Danskenes politikk fungerer på verste som en form for repressiv toleranse, som kan tilsløre de reelle interesse-motsætningene og hylle faktiske konflikter i forstående, men avventende velvilje.

Men den krasseste beskyldningen mot integrasjonspolitikken er at den har produsert forkrøplete halvdansker af grønlændere som er blitt rastløse i sitt eget land og handikapte i konkurransen i det danske samfunnet, fordanskningen til tross.«

Stærkt sagt, men nok ret præcist dækkende for en stor del af det, der mere eller mindre synligt er foregået i Grønland.

Der er sat mange tanker igang i hovedet på én under denne lange reise. Natu-

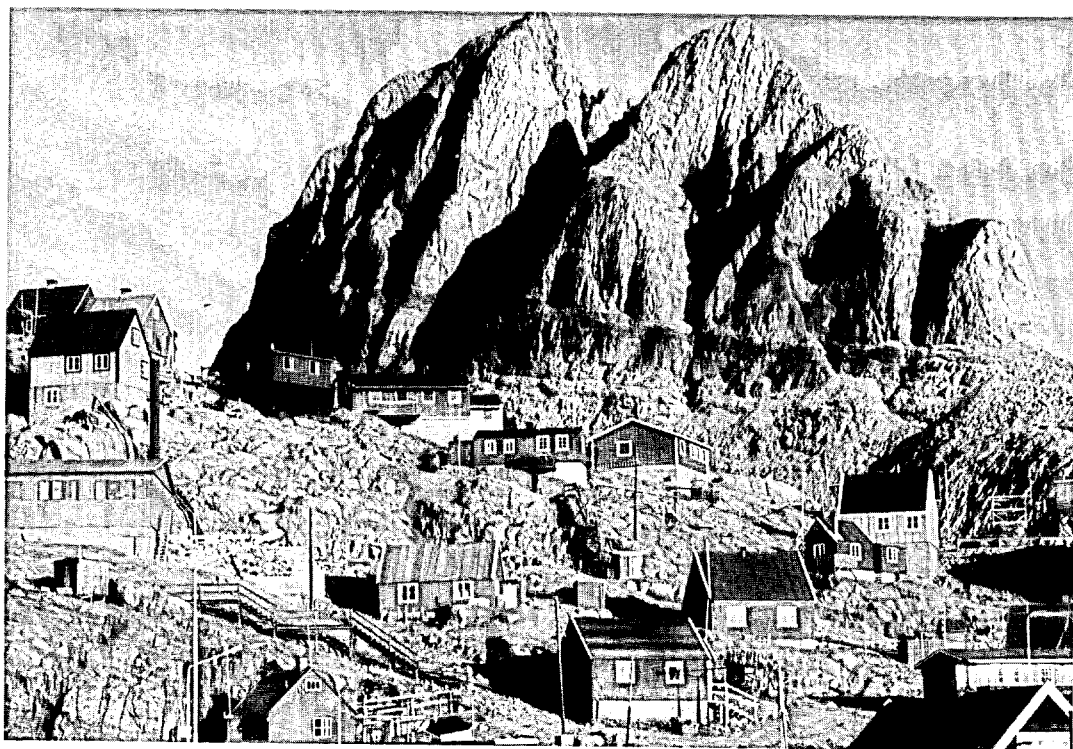
Huse og trappepartier i Qaqortoq/Julianehåb.

rens påtrængende, næsten ufattelige storhed contra menneskets lidenhed. Et mægtigt, hemmelighedsfuldt land, som siden det blev »opdaget« har tiltrukket eventyrsøgende, store opdagelsesrejsende forskere, mest mænd, mens menneskene, der har levet der i mere end tusinde år, næsten blir opslugt af og falder i ét med den omgivende natur. Som en del af koloritten på det nethindebillede, de fleste af os går rundt med. Der dog bedst forliger sig med grønlanderne iført deres eskimoiske forklædning, kamikkerne, sælskindstøjet, storfangeren, kajakekvilibristen, konebådene, kvindernes fornemme kunnen med kvindekniven, Ulo'en, – og, men ikke

mindst, boende deroppe i deres eget kolde land!

Men efter gennem flere hundrede år at have forsøgt at »modernisere« disse mennesker udfra vore begreber, så er de ikke længere så interessante. Og hvorfor er de så ikke det? Ja, det er jo netop fordi de i deres såkaldte tilvænning til vor kultur har mistet det eksotiske præg, vore nethindebilleder er så fyldt op med. De er mere eller mindre blevet gjort til lønarbejdere i deres eget land, og som sådan fungerer de endda ikke specielt godt, set med en dansk målestok!

I det danske landskab blir de kun synlige, når de vakler rundt med langt fedtet hår, usogneret ydre, gebrokket

Uumannaq, med spredt bebyggelse op mod Hjertefjeldet.

sprogfærdighed og elefantbajere i hånden. Alle de andre, der bor her, ser vi ikke.

I deres eget landskab er det lige før de stikker af imod naturen i deres moderne formgivning, samtidig med at ganske mange danskere er enige om, at de aldrig skulle have haft det Hjemmestyre, at de den dag i dag er for umodne til selv at varetage deres interesser, deres lands bestyrelse. Og nu kan man bare se, hvordan det er gået – underforstået, at det går jo rent ud sagt ad helvede til. Er de måske ikke ved at bygge lige så stor en gæld op til udlandet, som vi selv har brugt ganske mange år til, samtidig med at de stadig tapper den danske stat for en hulens bunke penge i kraft af Rigsfæl-

lesskabet? Og har den udvikling måske ikke ført til mere vold, kønssygdomme, et helt ukontrolleret drikkeri, arbejdsløshed og forfald for mange mennesker, en enorm selvmordsprocent og meget andet af det man af og til i smånotitser kan læse om i den danske dagspresse?

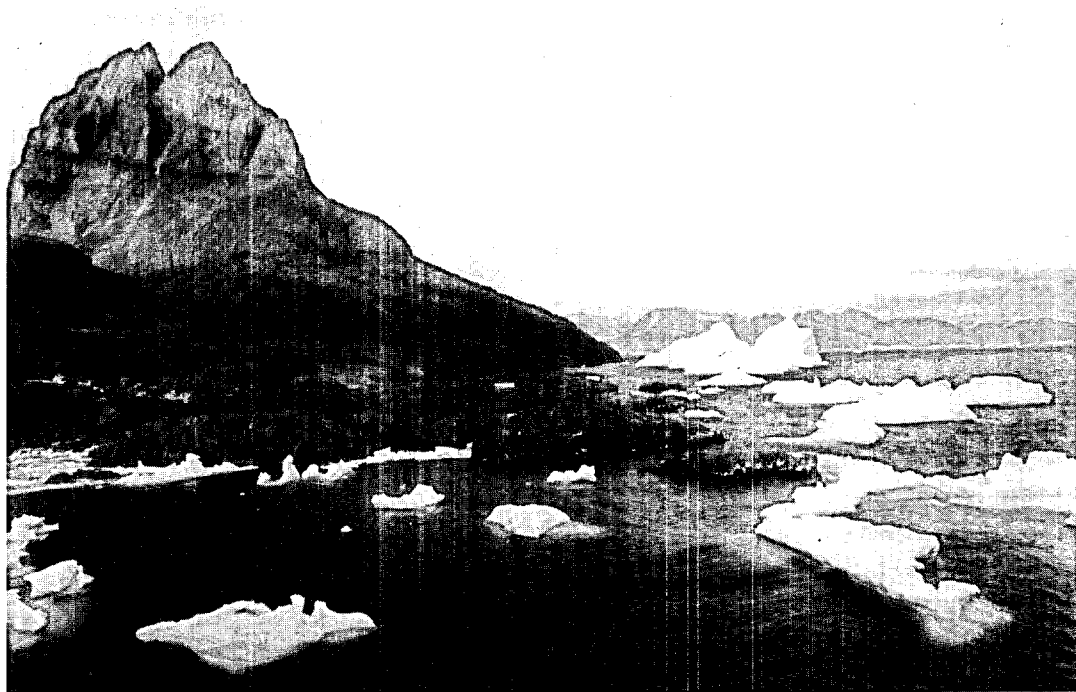
Hvilken selvmodsigelse. Kolonisationens fornemste kendetegn er, når det gælder indgriben i andre menneskers kulturer, at han/hun ikke gør sig mange tanker om de konsekvenser dette faktum næsten uundgåeligt må medføre. Hvorefter de på det nærmeste væmmes ved den »nye« adfærd, der følger i kølvandet! Et nærliggende eksempel er grønlandernes umådeholdne »drikkeri«, men som Aqqaluk Lyngé, formand

for partiet »Inuit Ataqatigiit«, (navnet betyder »menneskelig fællesskab«) siger: »... drikkeriet, det er ikke grønlandsk kultur – det er dansk kultur, som jo under højst mærkværdige, tillempede måder har fået stor indflydelse heroppe – med det højeste alkoholforbrug til følge!«

Danskerne er vel på mange måder et rart folkefærd, i hvert fald holder vi af at betragte os sådan, men vi er i grunden osse et meget overfladisk folk, som ikke ofte beskæftiger os med at se dybere sammenhænge. Vi ser splinter i mange af de andres øjne, men tumler selv hjælpeløst rundt med den bjælke, der spærrer for udsynet.

I Grønland er menneskene afhængige af naturens luner, bestyret af vejr og vind. Når dronningens skib Dannebrog ikke kan sejle ad den planlagte rute, under hendes besøg i anledning af Hjemmestyrets 10års jubilæum, ja så må ruten ændres, man må tage helikopteren i brug, hvis vejrliget ellers tillader det, og man må i værste fald droppe dele af de begivenheder, der ellers skulle finde sted.

I Danmark skal der særlige begivenheder til, hvis man ikke kan overholde sin overtegnede managements-kalenders beskeder. Her har man underlagt sig naturen, man bestyrer den i vidt omfang selv, og hvis den ikke følger sig, så

Samme sted, set fra en sejltur ud til en bygd.

omformer man den alt efter behovene. Man »kultiverer« den, som det hedder. Derfor kan man heller ikke rigtig forstå grønlændernes tilsyneladende mangel på tidsfornemmelse og overholdelse af aftaler.

Det var en rejseskildring jeg ville skrive, om min månedlange tur langs den grønlandske vestkyst. Jeg falder i andre tanker hele tiden. Mine naturoplevelser distraheres så at sige undervejs, af alle mulige andre indtryk. Et landskab af mennesker, skikkelser, af velmenthed og svære fejltagelser, stiller sig hindrende i vejen for mit udsyn til den rene og skære natur. Den natur, der for nogen gør, at de efter én tur til Grønland er »solgt« til landet og bestandigt må vende tilbage, enten regulært for at arbejde eller under andre påskud, ekspeditioner, studier af den grønlandske undergrund, den eskimologiske forhistorie etc.

Men hvad er det de er »solgt« til? Menneskene, naturen, denne is-ørkens kolossale udfordringer? Det er, groft sagt; i hvert fald ikke den nutidige befolkning i Grønland. I forholdet mellem grønlænderne og danskerne findes et ret forvirret modsætningsforhold, bygget op på så nagelfaste »kendsgerninger« gennem flere hundrede år, at det ville tage adskillige årtier endnu for den moderne grønlænder at finde sin egen identitet i det sammensurium. For ikke at tale om de årtier, det vil tage, før vi kommer til at kunne fatte det nye Grønland med noget, der ligner respekt. Ikke fordi jeg specielt synes det klæder os, at være så langsomt opfattende, men fordi en flerehundredeårig symbiose ikke sådan lader sig opløse med et knips. Det

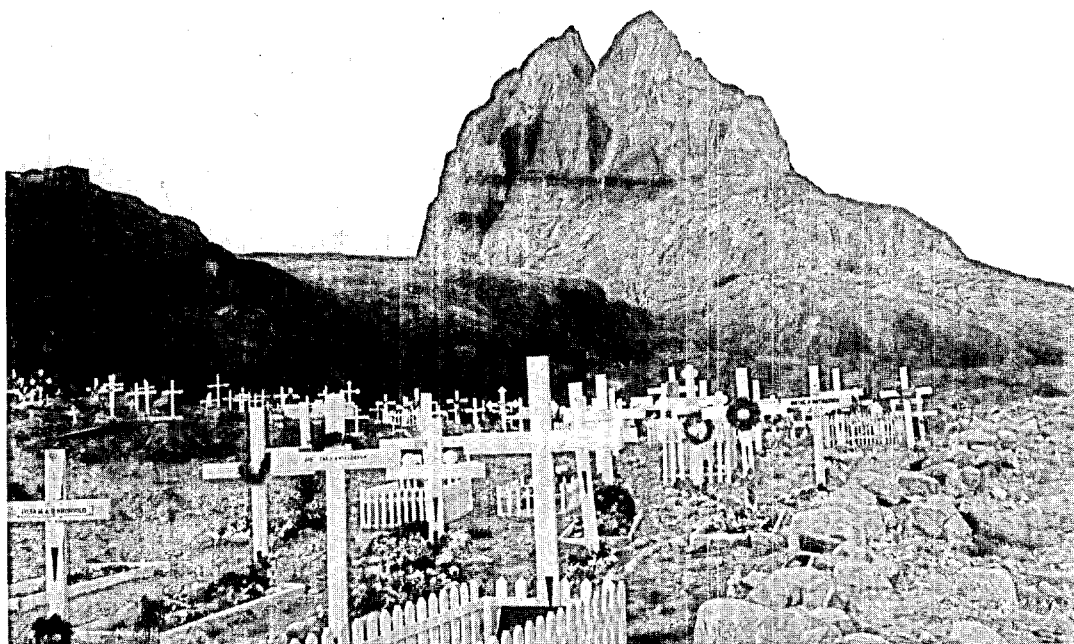
sørger både »rare« og velmenende danskere – og grønlændernes vredladne fordumsfuldhed for! Altså når det gælder de menneskelige relationer.

Landet befinder sig stadig uanfægtet på landkortet. Måske er det det, der er selve udfordringen for den, der føler sig »solgt« efter et første møde med det?

Det er et stort land, en mægtig ø. Uendelig og på det nærmeste ubeskriveligt i sin på én gang golde og utilnærmelige kølighed og så alligevel så nuanceret, når man henad vejen trækker blikket væk fra de uendelige vidder og helt ned i det nære landskab, man bogstaveligt står med begge fødder plantet i.

Qaqortoq/Julianehåb. Sydgrønlands største by. Den travede vi tynd under vort syv dages ophold. Der skal nu heller ikke så meget til, eftersom der bor ca. 3.000 mennesker der, og hvor husene slutter i en ring uden om centrum, der slutter vejnettet såmænd osse, og så er der fjeldturene, turene henover granitklipperne ud til fiskesteder af den ene eller anden art, og bagved alt dette, der fortsætter naturen bare langt, langt.

Qaqortoq er en meget venlig by. Og målt med grønlandske forhold, en meget frodig plet på landkortet, med sartfarvede vilde blomster strøet rundt med rund hånd i vejkanterne og tittende frem af små revner i den hårde undergrund. Der er en livlig biltrafik op og ned af de smalle veje og gader, biler og andre køretøjer farter afsted med stor hastighed, som nok kunne forskrække et storbymenneske, men selvom vi ofte så små grønlandske børn tumle sig frit rundt på vejene, så oplevede vi aldrig nogen rigtig faretruende situationer. Tag

Kirkegården i udkanten af Uummannaq.

en taxa, sagde folk, vi gik for det meste og iagttog med forbløffelse de korte strækninger, man åbenbart fandt det nødvendigt at lade sig transportere med taxa over.

Det er under sådanne omstændigheder, at det store i det små eller omvendt blir en højst besynderlig størrelse, for der hvor vejene ender, der er der jo virkelig tale om afstande, helt uoverskuelige afstande, som man ikke sådan uden videre kan tilbagelægge, uden man er udstyret med båd, skib, eller selvfølgelig med helikopter. I en lille by med gader og udmærkede veje kan man dårligt spadsere 3 km uden at det føles som meget langt. Fra den ene ende af byen til den anden.

Der er noget ved byer, som jeg aldrig kan blive træt af. Overalt i verden, en by har en stemning, en sjæl, noget anderledes at kigge på, leve sig ind i. Og udover en del store klodsede karrébygninger, som vi kender dem fra vore egne omegnsbebyggelser, iøvrigt temmelig malplaceret i den grønlandske natur, så var det her mest mindre enfamiljehuse, rækkehuse, o. lign., der udgjorde boligmassen. Huse i træ med mange forskellige farver, en del af dem bygget op ad klipperne og med udvendige trætrapper til at klavre opad. Og disse små huse passer godt ind i naturen, de kan ligge ensomt og med en forrygende udsigt kilet behændigt ind på toppen af et fjæld, de kan være bygget klyngevis og for-

skudt opefter. De fleste af dem ser ud til at være placeret efter tilfældighedens princip på den måde, at der ikke rigtig er nogen ejendomsafgrænsninger eller -skel, som vi kender dem fra vore vestlige lande. Det er snarere et spørgsmål om, hvor man mest praktisk har kunnet bygge.

Stadigvæk og rundt om det med naturen. Det mest afgørende indtryk af Grønland var for mig hele tiden menneskene i dette mægtige landskab, som næsten var noget naturstridigt og dog så imponerende, på den ene side, og på den anden side disse kolossale modsætninger, der igennem så mange år er blevet synligere og synligere mellem grønlænderne og dem udefra, især danskere naturligvis.

Vi var i Danmark blevet advaret imod den mistro, som visse grønlændere kunne tænkes at ville møde os med, især på udsteder og i bygder, hvor der ikke findes så mange udstationerede danskere, og hvor der ikke tales dansk som i de fleste større byer.

Den forventning blev heldigvis gjort temmelig meget til skamme. Vi oplevede nogle gange, at lettere beduggede grønlændere kom hen til vores bord og sagde: »Vi hader jer – gå hjem med jer«, og den slags, samtidig med at de uopfordret satte sig ved ens bord og skamløst ragede til sig af ens øl eller vin, cigaretter og pibetobak, hvis det ikke blev afværget i tide. Den slags kan være voldsomt at opleve, jeg bryder mig ikke meget om, at andre mennesker bare tar for sig af det, jeg oplever som mit, og som jeg selv har betalt for.

Alligevel medfører sådanne handlinger

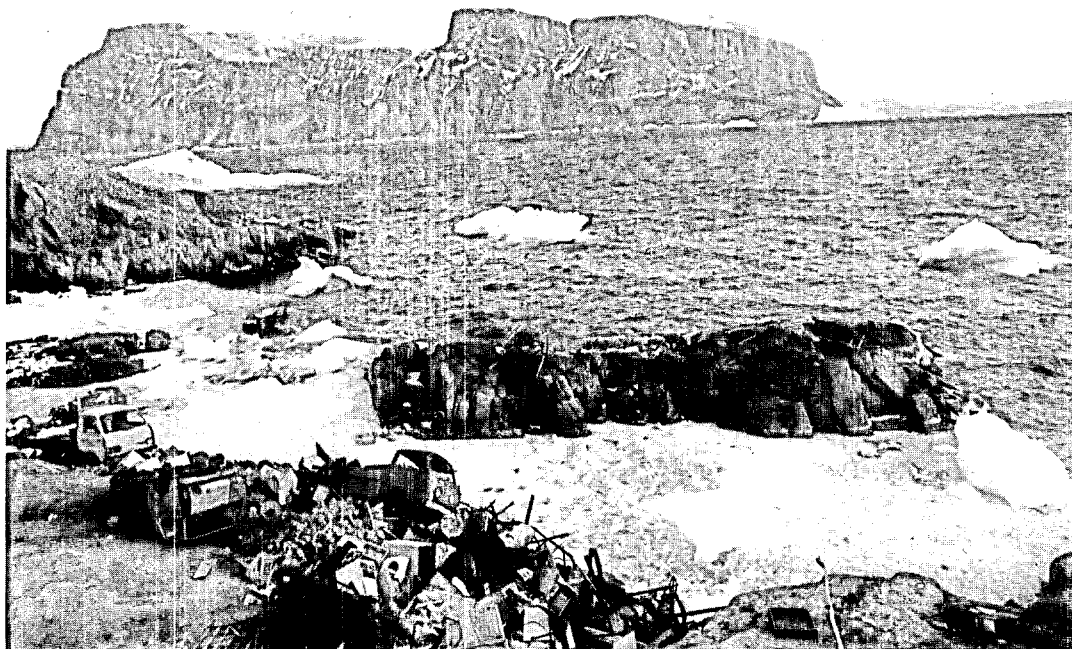
prompte en usikkerhed inde i én. Hvad tjener så modsatrettede meddelelser til?

På den ene side, vi hader jer – I skal gå, I skal ikke være her ... og på den anden side, når I nu er her, så må det være min ret, at drikke jeres øl, ryge jeres tobak – og i det hele taget mase mig ind på jer! Man/jeg føler mig i hvert fald omgående tyngt af min bevidsthed om mig som dansker, et herrefolk, kolonisateurer overfor en ganske lille minoritet på verdenskortet, selvom jeg af gode grunde ikke kan være særskilt delagtig i, hvad der er foregået deroppe imod nord igennem flere hundrede år!

Kollektiv bevidsthed, er vel en størrelse, der kan være meget god i visse situationer, hvor der skal handles, og hvor man ikke kan tillade sig at fralægge sig ansvaret? Men den kan så sandelig lige så vel blive til en belastning dér, hvor den blot udarter til en udefinérbar skyldfølelse.

Nu oplevede vi som sagt kun nogle ganske få gange den grønlandske mistroiskhed overfor danskerne komme til udtryk. Til gengæld stødte vi i rigt mål på en del danskeres mening om landet og dets indfødte befolkning. Og det er i hvert fald et kapitel for sig selv. For mig ser det ud som om den lange kolonitid i Grønland har skabt basis for en danskhed, der ville tage sig svært underlig ud, hvis den lod sig udspille her i landet overfor andre danskere, men som selvfølgelig lokkes frem, når det drejer sig om de fremmede af alle slags i vort samfund.

I Grønland er man pr. definition noget bare i kraft af, at man er dansker.

Losseplads bag heliporten i Uummanaq – et sært syn i den ellers så storslåede natur.

Om man så aldrig så meget har haft besvær med at begå sig i Skive eller Tarm eller Hillerød, eller hvor ens rødde engang blev plantet! Grønlænderne skal, akkurat som kvinder iøvrigt og andre minoriteter, være dobbelt så dygtige og kvalificerede, som det forventes af danskerne, for at blive ordentligt honorerede for deres indsats. Selvom, det vidste de opdagelsesrejsende og forskerne så sandelig osse, at grønlanderne med enorm opfindsomhed, udholdenhed osv. har klaret at leve på deres egne præmisser på deres næsten ubeboelige ø i århundreder. Alligevel måler vi danskere grønlanderne med en for os brugbar målestok, nemlig vores egen herhjemme fra det danske samfund, og gør

os ikke mange tanker om hvorfor resultatet af en sådan måltagning kan ende så kluntet. At man vedblivende betragter grønlanderne som mere primitive, som en slags uansvarlige børn i forhold til den danske kultiverethed, vi ynder at omgærde os med, i hvert fald udi egen fantasi.

På vores sidste dag i Qaqortoq sad vi og spiste frokost på Nunatek, hvor vi var indkvarteret sammen med håndværkere og studerende, radioavisen kværnedes som sædvanlig med kl. 12-nyhederne. Først på grønlandsk, som vi ikke forstod et suk af, og siden på dansk. Sådan havde vi oplevet det i alle de dage, vi havde boet der, morgen, middag og aften. Men præcis den dag kom

vi til at hæfte os ved den grønlandske del, fordi navnet Glistrup blev nævnt i et længere indslag om og om igen. Vi kiggede undrende på hinanden og begyndte at forestille os, hvad det grønlandske kaudervælsk (for vore øren) kunne handle om, om manden var død, om han var kommet ud for noget usædvanligt, eller var blevet pågrebet i en ny skatteskandale, eller i værste fald var blevet afsat fra sit eget parti! Vi var mest tilbøjelige til at tro, at han var død, selvom det kunne undre én, at hans nekrolog absolut skulle ha' en så fyldig omtale i den grønlandske nyhedsorientering. Men så kom den danske radioavis bagefter, og som et sært memento til alting, ja så handlede det såmænd, selvfølgelig havde jeg nær sagt, om at Glistrup omsider var gået til angreb på Grønland som et land, der udbyttede Danmark, og nu kunne det være nok, nu havde de fået deres hjemmestyre, så nu kunne de værsgo blive deroppe og klare skærene selv, og ikke medvirke til at lænse den danske statskasse for alle de mange millioner.

Dette opråb har dog, forunderligt nok! ikke rejst det ramaskrig i den danske befolkning, som ellers blir vore andre udlændinge, indvandrere, flygtninge osv. til del, når det kommer fra den kant.

Måske er det på en eller anden måde for svært for os at håndtere det der grønlanderproblem, når det kommer til stykket? Måske er der alligevel noget inde i os, der handler en lille smule om selvransagelse – en gang imellem?

Væk fra rejsen og naturen endnu en gang. Efter syv meget oplevelsesfyldte

dage i Qaqortoq/Julianehåb skulle vi videre med skibet Disko til Nuuk. Vi skulle afsted om aftenen og sejle i knap halvandet døgn. Det regnede og blæste en del og vi forventede lidt af en gyngetur, når først skibet var kommet ud af havnen. Det er en særegen oplevelse at rejse med skib i Grønland. Overalt hvor man kommer frem, er der et vældigt leben, når der lægger skib til eller fra, der losses og lastes. Der vinkes farvel og følges farvel og modtages længe ventede familjemedlemmer og flere steder ledsages skibet afsted ud af havnen af de små hurtiggående motorbåde, hvor afskeden kan trække ud endnu en stund, og den allersidste besked råbes over bord i skumsprøjtet.

Om bord i salonen mødte vi en dansk håndværker, der havde boet og arbejdet i Grønland i 16 år. Og da han fik kendskab til, hvad vores lille ekspedition gik ud på, opstod der en ikke særlig åndfuld diskussion, der trådte i Glistrups fodspor fra radioavisen tidligere på dagen. Og det er jo i grunden tankevækkende, dér sidder en mand, som vel nærmest må karakteriseres som fremmedarbejder i det land, han bor i, og snakker vrissent og nedladende om sine værter. De mennesker, der i det hele taget er skyld i, at han opholder sig der, at han formentlig er blevet budt en god betaling, en lav skat plus de øvrige frynsegoder, betalte ferierejser, gratis flytning osv., som hidtil er blevet såkaldt »ikke hjemmehørende« til del, når de var tilkaldt arbejdskraft i Grønland. Det lød nærmest som om han, efter 16 år i landet, var stolt af ikke at kunne tale grønlandsk!

Ét er, at man ikke bryder sig om

Fisk til tørring – og slæder i Uummanaq.

fremmedarbejdere og flygtninge i ens eget land, selvom det ikke er videre flatterende for nogensomhelst. Et andet er minsandten at optræde diskriminerende overfor en hel befolkning i deres eget land! At tillade sig med herskermine, at klassificere disse mennesker som primitive og underlødige. Selvfølgelig afspejler en sådan holdning mere om denne mands egen primitivitet, end den egentlig fortæller noget om grønlænderne, variable i størrelse og med hensyn til alle de egenskaber, der nu engang kendetegner denne klodes højst forskellige

artede individer. Og under andre omstændigheder ville man nok have afholdt sig fra at deltage i en diskussion af den art, eller hvad man nu skal kalde det, der udspillede sig hin nat på et skib midt i et grønlandsk oprørt hav. Men omvendt sætter den slags ikke så lidt tanker i omløb.

Selvfølgelig kunne man fristes til at synes, at det var klædeligt, om den »tilkaldte arbejdskraft«, ofte i overordnede stillinger, i det mindste omfattede den lokale, indfødte befolkning med en slags respekt, f.eks. på grund af de favorable

vilkår, man i hvert fald indtil for nylig blev budt på som udstationeret dansker i Grønland.

Men så enkelt er det nok ikke. Når man rejser til et andet land, bringer man sin egen kulturelle identitet med i bagagen, og vil vel forsøgsvist kæmpe for at bevare den længst muligt, for ikke at blive helt hjemløs på jorden. Hvem ville ikke gøre det?

Hvis man tvinges til at flytte og flygte, er det ikke nær så velkomment, at man slæber sin kulturelle identitet frem i tide og utide, som hvis man er rejst ud med en mission af den ene eller anden art. Det er ligesom mere legitimt at medbringe sig selv, sit sprog, sin religion, sine vaner når det sker i frivillighedens navn. Og den befolkning man tager på sengen, hvadenten det er som ekspert eller trosforkynder, sætter sjældent spørgsmålstegn ved denne ens ret. I hvert fald ikke så længe man kommer fra en tilsyneladende mere civiliseret verden, med alle dens moderne påhit, maskinlet der bekvemt kan afløse f. eks. det gammeldags fangersamfunds besværlige daglige kamp for livet, teknologien der med et snuptag fører resten af verden ind i selv de mest armodige små stuer og hytter i form af radioer, tv og satellitter der svæver rundt i æteren over den store grønlandske ø. I form af »medicinmennesker«, læger, lærere, håndværkere ikke mindst, og alle de andre specialister, der kan udrette noget mod det, der i gamle dage blev betragtet som noget onde ånder, eller ufredeligt sindede påførte befolkningerne derude på deres næsten ubeboelige udsteder, bygder, vinter- og sommerboplads osv.

Lyder det som en primitiv fortolkning? Så er det nok fordi, det er det, og fordi jeg ikke har den rette forståelse for alt det gode, som man i sin tid følte sig »kaldet« til at udrette overfor disse stakels uoplyste grønlandere. At man kommer fra et land og møder nogle mennesker et andet sted på jordkloden og undres over, at de i det hele taget er der og ovenikøbet ser ud til at kunne fungere med det! Det er én ting, men at man derpå definerer disse fremmede som mere primitive og lavtstående end én selv, og gir sig til at kokkerere på deres »uskikke«, kulturtraditioner osv. som de har levet med i måske tusinder af år, det kommer jeg aldrig til at forstå den dybere idé i.

Nuvél, kan man sige, for 250 år siden var vi danske et rigtigt kristent folk, og hvad der var vores religion, måtte være den eneste og sande, og hvis disse »vilde« havde andre ting de tilbød, så måtte det netop være fordi, de var hedenske og uoplyste. Og uanset hvor meget vi kunne imponeres over deres kunnen, når det gjaldt fangsten, opfindelsen af klædedragterne, overlevelsesevnen osv., så var de dog besatte af åndemanerier og anden trolddomskunst og måtte derfor kristnes, og lære at forstå hvordan man tér sig, når man er ordentlige folk! Det er, om jeg så må sige, missionens ærinde, og den kan man skyde meget i skoene, ikke bare i forhold til hvad der er foregået i Grønland, men overalt i verden, hvor mennesker har ønsket at påføre andre mennesker en anden moral, adfærd, levevis osv.

For uanset hvilken lille flække man end måtte komme fra i sit eget lille land,

så medbringer man én ting. Den hvide mands mærkværdigt overlegne verdensherredømme. Et verdensherredømme der er så stærkt, at selv hvor hvide mennesker er i stærkt mindretal overfor den oprindelige befolkning, der evner man at bevare såvel privilegier, som rettigheder og den totale magt. Ganske vist ulmer oprøret og vist smuldrer imperierne stille og roligt over hele kloden. Men missioneret blir der dog stadig.

Fra ansvarlig side er man nok klar over, at der er begået nogle alvorlige overgreb mod den grønlandske befolkning fra dansk side, f. eks. nedlæggelsen af bygder og udsteder, tvangsforflyttelse af indbyggerne til de større byer langs med kysterne. Et forsøg på at centralisere landet og sammenføje erhvervsmulighederne mere industrielt. Et alvorligt indgreb, som man ikke så konsekvenserne af, før det var for sent, konsekvenser i form af en rodløs ungdom, gamle mennesker, der ikke kunne omstille sig, armodige boligtilbud, ghettodannelser osv. Og allermost graverende, så gjorde man som bekendt en overgang dansk til hovedsproget i Grønland i skolerne, og undertrykte dermed et folks ret til deres eget modersmål. Det har bl. a. betydet, at der findes en generation over et par tiår, som slås med problemet at være dobbelthalvsprogede. De kan hverken deres oprindelige sprog fuldt ud, eller det danske man har forsøgt at lære dem. For en del har det betydet en rodløshed, som gør, at de hverken hører hjemme i Danmark eller i Grønland. De er blevet identitetsløse et sted midt imellem disse to så forskellige lande. Mange af de grønlandere som lokkes til Danmark,

fordi de tror, eller er blevet belært om, at det er landet, der flyder med mælk og honning i gaderne. De oplever en kæmpe frustration over at være her, over at blive usynlige i det danske landskab, over ikke at kunne klare sig erhvervsmæssigt, følelsesmæssigt. Der opstår naturligt nok en ubændig hjemvæ, som får dem til at rejse tilbage til Grønland på »enkeltbillet«. Hvor de imidlertid heller ikke kan finde sig tilrette, finde arbejde og bolig og føle sig integrerede. En del af dem kommer på den måde til at pendle hjemløst mellem de to lande, og i sidste ende bukker de under enten i yderkanten af det danske samfund eller midt i deres eget.

Det synes man/vi/de er et »sørgeligt« kapitel. Men især danskerne glemmer ofte at se den slags begivenheder i den rette sammenhæng. I stedet påfører man grønlanderne nogle helt urimelige skyldproblemer, som gør at de mindst af alt vil identificeres som værende grønlandere, in casu lig med disse eksistensløse, bajerdrikkende, fortabte individer. Og at man i det moderne Grønland tager lige så meget afstand fra dem, kan der ikke herske tvivl om. De grønlandere vi undervejs snakkede med, synes det var frygteligt som en del af den grønlandske ungdom havde udviklet sig, »med alt det drikkeri, vold og kriminalitet – alt det, som der ikke var meget af i de gode gamle dage«.

Disse symptomer er dog ret uundgåelige i et samfund, hvor en udvikling der for de fleste andre kulturer har taget flere hundrede år, pludselig forceres igennem på nogle få årtier.

Jeg tror egentlig ikke grønlanderne

»hader« danskernes, vi oplevede i hvert fald ikke egentlig fremmedhad eller racistiske udfald under vores færd. Den slags må man indrømme danskernes langt bedre evner til! Men der eksisterer et åndeligt jerntæppe mellem de to kulturer, som ikke er til at overse. Som ikke forsvinder før grønlænderne har »generobret« deres fulde ligeværdighed på landkortet, i særdeleshed det danske sindelags-atlas!

Er det her primitive betragtninger? Måske ovenikøbet svært forenkede? Det er det nok. Men det er påfaldende, så problematisk diskussioner om disse ting ofte kan udvikle sig, både når det gælder grønlændere her i landet – og når det gælder danskere, der opholder sig eller har opholdt sig i Grønland. Så – primitivt eller ej! Man burde nok tale om en dialog, der aldrig er ført tilbunds imellem danskerne og grønlænderne. Den dialog der måske kunne give anledning til lidt bedre forståelse af hinandens sociale- og kulturelle bagland.

Betagende smukt er landet, som det majestætisk breder sig ud for ens øjne, hvadenten man sejler i døgnvis langs kysten, eller man gør turen i helikopter i klart solskinsvejr. Ind over de øde fjelde

med små sortgrønne frosne søer klatvist drysset rundt og toppene dækket af is og sne.

Der skal ikke meget til for at farve og befolke den indre fantasi med billeder af alle de beretninger, man har læst gennem tiderne, om de store opdagelsesrejser, om de store opdagelsesrejser, om den grønlandske urbefolkningens overlevelseskunst.

Nethindebillederne fungerer upåklageligt! Isbjørne, sæler, hvaler, fugle og fisk. En befolkning på størrelse med en mindre provinsby i Danmark, iført evnen til at udnytte naturens tilbud til mindste detalje.

Men nutiden har indfundet sig i Grønland. Kamikkerne er afløst af gummistøvler. Sælskindstøjet eksporteres i forædlet form. Grønlænderne går i dynejakker. Fjernsyn og video er blevet en del af virkeligheden. Tupilakkerne laves som turist-souvenirs på samleband. Landet har fået tre politiske partier, som strides om retten til at forvalte dette mægtige rige bedst muligt for den grønlandske befolkning.

Det er svært ikke at tænke på, at det er os danskere, der er forbilledet, for hvad der udspiller sig i det Nye Unge Grønland.